

Wyzwania	Potrzeby	Kluczowe narzędzia	Działania kierunkowe
I. Wzmocnienie współpracy samorządowej w ramach MOF	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oczekiwanie zwiększenia korzyści wynikających ze współpracy ponadlokalnej w ramach policentrycznej struktury SOM (obszar wspólnej wartości); 2. Kształtowanie relacji przestrzennych i funkcjonalnych Szczecina z obszarami sąsiadującymi; 3. Wzmacnianie roli i funkcji Szczecina (miasta rdzeniowego SOM), realizowane poprzez rozwój funkcji metropolitalnych i partnerską współpracę z JST SOM; 4. Budowanie kompetencji i współpracy między partnerami OF; Wzmacnianie kompetencji kadr (zintegrowane planowanie strategiczne); 5. Poprawa programowania zintegrowanych działań i współdziałanie inwestycyjne w realizacji programów rozwojowych; upowszechnianie rozwiązań systemowych na poziomie ponadlokalnym; 6. Położenie nacisku na specjalizację poszczególnych ośrodków miejskich i większą wzajemną komplementarność funkcji; 7. Uwspólnienie polityk JST SOM: (p. przestrzenna, mieszkaniowa, edukacyjna, zdrowotna, gospodarka odpadami, gospodarka wodna i in.); 8. Integracja działalności inwestycyjnej samorządów lokalnych i PPP; 9. Integracja systemu usług publicznych w SOM; 10. Rozwój usług ekosystemowych; 11. Lepsze planowanie i realizacja przebiegu tras infrastruktury drogowej, kolejowej i technicznej w OF; 12. Integracja systemu transportowego w SOM, zmiana systemu zarządzania transportem na obszarze SOM; 13. Przeciwdziałanie procesom migracyjnym i demograficznym – ograniczenie rosnących obciążeń transportowych, środowiskowych, usługowych (społeczne) przy jednoczesnym braku środków na modernizację, realizację, interwencję w celu zmiany/odwrócenia tych procesów; 14. Wzmocnienie systemu zarządzania OF na rzecz zintegrowanego rozwoju terytorialnego; 15. Racjonalizacja kosztów wspólnych przedsięwzięć rozwojowych SOM; 16. Nieograniczony dostęp do finansowania zewnętrznego; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ZIT, CLLD, Interreg, UIA, Urbact, Horyzont Europa; 2. Strategia rozwoju ponadlokalnego; 3. Plan adaptacji do zmian klimatu; 4. SUMP + SULP; 5. PPP; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sukcesywna transpozycja postulatów strategii rozwoju SOM do lokalnych dokumentów planistycznych; 2. Ułatwianie przepływu informacji między administracją a innymi podmiotami, włączanie nowych sojuszników, informowanie decydentów – elastyczne struktury współpracy; 3. Współkreowanie nowych narzędzi współpracy, rozwiązań, wprowadzanie adekwatnych ram współpracy i dialogu ułatwiających współdziałanie i wykorzystujących wspólne zasoby; 4. Wzmocnienie współpracy na rzecz zintegrowanych polityk rozwoju w wymiarze lokalnym, w tym koordynacja działań miejskich jednostek organizacyjnych i komunalnych osób prawnych; 5. Lobbying na poziomie krajowym rozwiązań prawnych w zakresie rozwoju OF i zarządzania nimi (zakres obligatoryjnych zadań publicznych, władztwo, zasady finansowania działań, związek metropolitalny, gospodarowanie mieniem związku, rola powiatu itd.); 6. Wdrożenie adaptacyjnego modelu zarządzania obszarem metropolitalnym; 7. Bieżące zbieranie i monitoring danych społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych; 8. Angażowanie jednostek pomocniczych miast i wdrażanie programów pobudzania aktywności obywatelskiej do współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi; 9. Ucyfrowienie przepływu informacji i danych;
II. Przeciwdziałanie peryferyjności w przestrzeni kraju i wykorzystanie powiązań transgranicznych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie relacji transgranicznych jako kluczowych dla wzmocnienia powiązań w TRMS; 2. Rozszerzenie zakresu interakcji transgranicznych w układzie lądowymi i morskimi; 3. Prowadzenie lobbyingu metropolitalnego na poziomie europejskim i krajowym; 4. Zwiększenie stopnia powiązań funkcjonalnych (wewnętrznych i zewnętrznych) z głównymi centrami gospodarczymi i innowacyjnymi UE (jako szansa poprawienia konkurencyjnej pozycji Szczecina); 5. Poprawa wydolności infrastruktury po obu stronach granic przy dynamicznych zmianach (społecznych i technicznych); 6. Eliminowanie istniejących konfliktów przestrzenno-funkcjonalnych; 7. Odtwarzanie lub poprawa funkcjonowania transgranicznych powiązań komunikacyjnych; zwiększenie mobilności w obszarze transgranicznym; 8. Innowacyjne podejście do prowadzenia monitoringu zjawisk społecznych, gospodarczych i przestrzennych zachodzących na obszarze TRMS; 9. Budowa szybkich połączeń kolejowych pomiędzy SOM, a metropoliami polskimi i europejskimi (Berlin); 10. Poprawa dostępności transportowej i komunikacyjnej, zewnętrznej i wewnętrznej Szczecina jako węzła transportowego w sieci bazowej TEN-T i w wojskowej sieci transportowej UE; 11. Włączenie SOM w działania sieci obszarów funkcjonalnych/metropolii w Europie i w RMB; 12. Wdrażanie celów i kierunków działań TRMS; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. INTERREG, UIA, Urbact, Horyzont Europa; 2. Strategia rozwoju ponadlokalnego; 3. SUMP + SULP; 4. Strategia rozwoju i działania Euroregionu Pomerania 2021-2027 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sukcesywna transpozycja postulatów Wizji 2030 do dokumentów lokalnych (Szczecin i gminy ościenne), planistycznych; 2. Wykorzystanie istniejącej sieci kontaktów na poziomie europejskim do promocji OF i postulatów Wizji 2030; 3. Inicjowanie dialogu w zakresie wymiany doświadczeń i prezentacji efektów projektów realizowanych w paśmie transgranicznym; 4. Udział przedstawicieli SSOM w projektach i działaniach transgranicznych – stworzenie sieci łączy w gminach; 5. Opracowanie bazy danych/listy osób kontaktowych w obszarze TRMS (Wizji 2030); 6. Powołanie grupy roboczej ds. wdrażania strategii, Wizji 2030 z rotacyjnym przewodnictwem; 7. Modernizacja dróg wojewódzkich prowadzących do granicy z Niemcami na Odrze i/lub do węzłów drogi S3: nr 115, nr 120, nr 122, nr 124; 8. Modernizacja linii kolejowej nr 409 Berlin-Passow-Szczecin (budowa drugiego toru i elektryfikacja); 9. Modernizacja linii kolejowej nr 273 Szczecin-Wrocław; 10. Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej; 11. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, w tym: prace modernizacyjne na Odrze granicznej, w celu zapewnienia zimowego lodołamania, remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej, poprawa przepływu wód powodziowych z jeziora Dąbie w okresie zimowym; 12. Prowadzenie bieżącego monitoringu obszaru transgranicznego, diagnozowanie wspólnych problemów transgranicznych, podejmowanie konkretnych rozwiązań dopasowanych do potrzeb; 13. Regularne/cykliczne badanie powiązań w obszarze transgranicznym; 14. Rozszerzenie informacji o dane z TRMS przy okazji opracowania własnych opracowań/dokumentów;
III. Tworzenie partnerstw miejsko-wiejskich oraz pomiędzy obszarami wiejskimi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwijanie sieci kontaktów sąsiedzkich i budowanie kompetencji i współpracy między partnerami OF; 2. Potrzeba rozwijania partnerskiej integracji i zarządzania potrzebami społecznymi i komunikacyjnymi; 3. Rozwój oferty turystycznej (turystyka wodna i aktywna) w SOM; 4. Zagospodarowanie przestrzeni i obiektów użytkowanych przez mieszkańców wielu gmin (miejsko-wiejskich, wiejskich); 5. Potrzeba restrukturyzacji działalności rolniczej 6. Wykorzystanie potencjału produkcji biopaliw; 7. Obserwacja trendów migracyjnych na osi miasto-wieś-wieś-miasto; 8. Wykorzystanie sieci krajowych i regionalnych obserwatoriów terytorialnych w celu monitorowania trendów przestrzennych i przekazywania specjalistycznej wiedzy technicznej gminom wiejskim; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ZIT, CLLD; 2. Strategia rozwoju ponadlokalnego; 3. Plan adaptacji do zmian klimatu; 4. SUMP + SULP; 5. Integracja polityk publicznych; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stały monitoring przepływów i trendów (społecznych, gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych) na obszarach wiejskich; 2. Współpraca z ośrodkami naukowymi, obserwatorium miejskim, in.; 3. Promocja strategii rozwoju SOM, Wizji 2030 w komunikacji publicznej na obszarach wiejskich; 4. Zapewnienie środków finansowych na wdrażanie strategii/współpracę interesariuszy; 5. Rozwój kontaktów poprzez organizację wspólnych wydarzeń, projektów SOM;
IV. Dbłość o ład przestrzenny i estetyczny	<ol style="list-style-type: none"> 1. Potrzeba prowadzenia racjonalnej, spójnej gospodarki przestrzennej w skali OF (zintegrowane zarządzanie procesami przestrzennymi); 2. Nacisk na kształtowanie przestrzeni miejskiej w oparciu o potrzeby mieszkańców; 3. Potrzeba lepszej integracji planowania społeczno-gospodarczego z planowaniem przestrzennym 4. Wzmocnienie mechanizmów i zachęt dla zintegrowanego i funkcjonalnego planowania przestrzennego; 5. Kształtowanie zabudowy w formie spójnych całościowo zespołów urbanistycznych; 6. Kierowanie funkcji miejskich do centrów miast i przestrzeni nadwodnych; 7. Oszczędne gospodarowanie zasobami gruntowymi, poprzez racjonalizację i intensyfikację zagospodarowanych terenów OF; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ZIT, CLLD; 2. Narzędzia fiskalne; 3. Strategia rozwoju ponadlokalnego; 4. Plan adaptacji do zmian klimatu; 5. SUMP + SULP; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wypracowanie rozwiązań, które będą sprzyjały podejmowaniu przez samorzady decyzji o racjonalnym zagospodarowaniu przestrzennym, adekwatnym do bieżących potrzeb i uwarunkowań lub uwzględniających aktualne wyzwania; 2. Wyposażenie władz miejskich w OF w odpowiednie narzędzia do realizacji polityki przestrzennej; 3. Uporządkowanie kwestii wydawania decyzji o ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu; 4. Lepsze integrowanie narzędzi polityki mieszkaniowej ukierunkowanej na wykorzystanie i zagospodarowanie pustostanów w zasobach mieszkaniowych; 5. Opracowanie wspólnych planów miejscowych w zakresie ryzyka powodziowego; 6. Gospodarowanie wodami opadowymi w zlewniach, podniesienie zdolności retencyjnej (plany w SOM); 7. Gospodarowanie odpadami komunalnymi, medycznymi, weterynaryjnymi;

Załącznik 4. Analiza wyzwań, potrzeb, narzędzi i proponowanych działań dla SOM z uwzględnieniem macierzy wyzwań Krajowej Polityki Miejskiej (obszary realizacji celów KPM 2030) oraz obszarów wiejskich, zidentyfikowanych przez OECD.

	<p>8. Wykorzystanie aktywności deweloperskiej dla kształtowania odpowiedniej polityki przestrzennej, kreowanie przestrzeni publicznych, wnętrz urbanistycznych itp.;</p> <p>9. Ograniczenie liczby wydawanych decyzji o warunkach zabudowy na realizację inwestycji na obszarach bez mpzp;</p> <p>10. Podnoszenie atrakcyjności ogólnomiejskich przestrzeni publicznych w SOM, z poszanowaniem wartości dziedzictwa miejskiego, uwzględniającego obiekty stanowiące dobra kultury współczesnej;</p> <p>11. Przeciwdziałanie gentryfikacji przestrzeni miejskich;</p> <p>12. Wzmocnienie priorytetu dla wysokiej jakości przestrzeni publicznych;</p> <p>13. Wzmocnienie ochrony krajobrazu, walorów kulturowych i estetycznych (tożsamość miejsca);</p> <p>14. Integracja w zarządzaniu ryzykiem powodziowym;</p>		8. Działania w zakresie budowania gospodarki o obiegu zamkniętym;
V. Niwelowanie procesów chaotycznej suburbanizacji	<p>1. Ograniczenie ekspansji zabudowy na obszary podmiejskie niezurbanizowane;</p> <p>2. Zacieśnienie współpracy w OF w zakresie ograniczania rozlewania się miast (sformalizowanie współpracy);</p> <p>3. Monitorowanie procesów suburbanizacji poprzez redukcję decyzji władz lokalnych dot. rozwiązań doraźnych, bez uwzględnienia długookresowych skutków tych decyzji;</p> <p>4. Ograniczanie przenoszenia działalności gospodarczej do gmin podmiejskich, powstającej w oderwaniu od odpowiedniej infrastruktury;</p> <p>5. Zapewnienie spójnego zarządzania planowaniem przestrzennym na poziomie OF;</p> <p>6. Zapewnienie adekwatnych środków budżetowych na zapewnienie dostępności transportowej obszarów znacznie oddalonych od zwartej zabudowy miejskiej;</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Narzędzia fiskalne;</p> <p>3. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>4. Plan adaptacji do zmian klimatu;</p> <p>5. SUMP + SULP;</p>	<p>1. Rozwiązania na poziomie centralnym i lokalnym służące zrównoważonemu rozwojowi terytorialnemu;</p> <p>2. Prowadzenie racjonalnej gospodarki gruntami (ochrona gruntów rolnych, terenów zieleni, korytarzy ekologicznych);</p> <p>3. Stworzenie spójnego katalogu zasad rozwoju przestrzennego i gospodarowania przestrzenią dla beneficjentów;</p> <p>4. Określenie minimalnych standardów życia w MOF;</p>
VI. Niwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu, adaptacja do zmian klimatu, w tym na obszarach wiejskich	<p>1. Integrowanie funkcjonalne i kompozycyjne przestrzeni publicznych w układy ciągów ulicznych i placów, w powiązaniu z terenami zieleni;</p> <p>2. Wdrożenie wspólnego planu gospodarowania wodami opadowymi w obszarze funkcjonalnym, rozwoju błękitnej i zielonej infrastruktury;</p> <p>3. Transformacja miejscowa i obszarowa terenów zdegradowanych lub użytkowanych ekstensywnie, w tym terenów przemysłowych, pokolejowych, powojkowych i osiedli wielorodzinnych – wprowadzenie zieleni urządzonej;</p> <p>4. Zwiększona retencja wody w OF;</p> <p>5. Potrzeba standardów ochrony i kształtowania zieleni w procesach inwestycyjnych;</p> <p>6. Gospodarowanie zasobami wodnymi w układzie zlewniowym;</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. Plan adaptacji do zmian klimatu;</p> <p>4. SUMP + SULP;</p>	<p>1. Opracowanie i wdrożenie Zintegrowanego Planu Adaptacji do zmian klimatu dla SOM;</p> <p>2. Realizacja projektów dot. retencji wody i BZI;</p> <p>3. Kształtowanie postaw proekologicznych;</p> <p>4. Zmiana standardów systemów kanalizacji deszczowej (na tzw. system kanalizacji zrównoważonej, w tym tworzenie systemu rozproszonej retencji);</p> <p>5. Lobbowanie za wprowadzeniem odpowiednich rozwiązań legislacyjnych i mechanizmów finansowych na rzecz zwiększenia naturalnej retencji;</p> <p>6. Wprowadzenie planu zarządzania błękitno-zieloną infrastrukturą OF;</p> <p>7. Działania na rzecz budowania odporności na zmianę klimatu;</p> <p>8. Wspieranie transformacji energetycznej dla neutralności klimatycznej;</p> <p>9. Wprowadzanie rozwiązań opartych na przyrodzie (ang. nature-based solutions) – nasadzenia rodzimych roślin wieloletnich, ochrona bioróżnorodności itd.;</p> <p>10. Opracowanie planu rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury;</p> <p>11. Strategie krajobrazu miejskiego;</p>
VII. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego	<p>1. Ochrona przyrody i krajobrazu, w tym zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych i unikatowej wartości estuarium Odry;</p> <p>2. Podnoszenie poziomu jakości życia w OF w oparciu o unikalne wartości kulturowe i przyrodnicze (ograniczenia barier dostępności i korzystania z terenów przyrodniczych bez obniżania reżimów ochrony przyrody i środowiska);</p> <p>3. Zwiększenie dostępu mieszkańców do terenów zielonych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych (poprawa dostępności i jakości terenów rekreacyjnych na obszarach miejskich); zwiększenie skomasowanej powierzchni zielonej dla zespołów mieszkaniowych jako przydomowych terenów rekreacji i wypoczynku;</p> <p>4. Integrowanie funkcjonalne i kompozycyjne przestrzeni publicznych w układy ciągów ulicznych i placów, w powiązaniu z terenami zieleni;</p> <p>5. Kreowanie (i zachowanie) obszarów zieleni izolacyjnej pomiędzy różnymi zespołami zabudowy;</p> <p>6. Utworzenie zielonego pasa buforowego przy granicach miasta rdzeniowego;</p> <p>7. Uwzględnianie błękitno-zielonej infrastruktury w procesach planistycznych władz samorządowych, w inicjatywach mieszkańców, inwestorów i NGOs (np. małe interwencje w przestrzeni – parki, lasy kieszonkowe, przydomowe ogrody deszczowe, zielone parawany i przystanki);</p> <p>8. Ujednolicenie planowania z zakresu ochrony powietrza w OF;</p> <p>9. Niwelowanie głównych źródeł niskiej emisji w transporcie oraz ograniczanie hałasu (ograniczenie ruchu samochodowego);</p> <p>10. Zmniejszanie energochłonności budynków mieszkalnych;</p> <p>11. Ograniczanie koncentracji emitorów zanieczyszczeń powietrza;</p> <p>12. Renaturyzacja terenów nadrzecznych w OF;</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. Plan adaptacji do zmian klimatu;</p> <p>4. SUMP + SULP;</p>	<p>1. Podjęcie działań poprawiających jakość środowiska oraz działań na rzecz redukcji zanieczyszczeń powietrza na obszarach zurbanizowanych;</p> <p>2. Rozwój metropolitalnej sieci monitoringowej jakości powietrza, w tym obserwacja lokalizacji źródeł niskiej emisji w OF (lokalne kotłownie, stan zasobów mieszkalnych, natężenia transportu indywidualnego i towarowego);</p> <p>3. Dalsza wymiana źródeł ciepła, w tym podejmowanie działań mających na celu redukcję efektu MWC;</p> <p>4. Podejmowanie działań na rzecz rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury;</p> <p>5. Promowanie zmian legislacyjnych polegających na uelastycznieniu przepisów prawa dot. kształtowania przyjaznych przestrzeni publicznych (wprowadzanie małej architektury i organizowania miejsc rekreacji);</p> <p>6. Intensyfikacja działań w zakresie inwentaryzacji, monitoringu i kontroli jakości powietrza w OF;</p> <p>7. Eliminowanie uciążliwości ruchu drogowego i skutków emisji hałasu¹;</p> <p>8. Budowa bulwarów, miejsc rekreacji wzdłuż rzek;</p>
VIII. Zapewnienie zrównoważonego i zintegrowanego systemu mobilności miejskiej w MOF	<p>1. Integracja sieci transportu publicznego i in. rodzajów transportu;</p> <p>2. Lepsza koordynacja logistyki miejskiej; rzadko stosowane rozwiązania z zakresu logistyki miejskiej i rozwiązań ostatniej mili;</p> <p>3. Współpraca samorządów ponad granicami administracyjnymi na rzecz integrowania/tworzenia nowych połączeń komunikacyjnych;</p> <p>4. Poprawa współpracy w sektorze transportu i logistyki;</p> <p>5. Eliminacja problemów zw. z utrzymaniem sieci transportu publicznego, wynikających z silnego zróżnicowania i rozproszenia zabudowy na terenie SOM;</p> <p>6. Redukcja kongestii na wjazdach do miasta rdzeniowego; przebudowa starych układów drogowych (nieefektywna zmiana klasyfikacji dróg; budowa obwodnic; eliminacja ciężkiego ruchu towarowego z centrum miast; wdrożenie</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. Plan adaptacji do zmian klimatu;</p> <p>4. ZPGN;</p> <p>5. SUMP + SULP;</p> <p>6. TEN-T;</p>	<p>1. Promocja wdrażania rozwiązań z zakresu logistyki miejskiej i rozwiązania dla ostatniej mili;</p> <p>2. Działania mające na celu uspokojenie ruchu w obszarach śródmiejskich; rozwiązania zw. z ruchem rowerowym, pieszym, mikromobilnością;</p> <p>3. Działania upowszechniające zmianę nawyków komunikacyjnych mieszkańców;</p> <p>4. Rozwój mobilności współdzielonej (<i>car sharing, car pooling</i>) i UTO;</p> <p>5. Standardy dostępności uwzględniające projektowanie uniwersalne, standardy infrastruktury rowerowej, zasady kształtowania zieleni przyulicznej; zasady konsultacji społecznych projektów inwestycyjnych;</p> <p>6. Lobbying na poziomie krajowym rozwiązań w zakresie zniesienia istniejących barier prawnych utrudniających integrację systemu transportu publicznego;</p> <p>7. Działania w zakresie informacyjnym i związane z digitalizacją usług mobilnościowych;</p>

¹ Imisje hałasu do środowiska w postaci wibracji negatywnie oddziałujących na zdrowie ludzi, zwierząt, roślin lub innych obiektów.

Załącznik 4. Analiza wyzwań, potrzeb, narzędzi i proponowanych działań dla SOM z uwzględnieniem macierzy wyzwań Krajowej Polityki Miejskiej (obszary realizacji celów KPM 2030) oraz obszarów wiejskich, zidentyfikowanych przez OECD.

	<p>aktywnego zarządzania ruchem ciężkim na poziomie miejskim (zastosowanie inteligentnych systemów transportowych i centrów zarządzania ruchem);</p> <p>7. Potrzeba zmiany zachowań transportowych mieszkańców;</p> <p>8. Potrzeba kontynuacji rozwoju infrastruktury pieszej i rowerowej w OF;</p> <p>9. Zapewnienie rozwiązań zapewniających elastyczność w obsłudze obszarów o niskiej gęstości zaludnienia;</p> <p>10. Uzupełnienie braków w nowoczesnym taborze do obsługi ruchu aglomeracyjnego;</p> <p>11. Potrzeba aktywnego zarządzania ruchem ciężkim na poziomie MOF (centra zarządzania ruchem, ITS);</p> <p>12. Konieczność wyprowadzenia z centrów miast ruchu transportu ciężkiego (przewóz niebezpiecznych ładunków z ZCH Azoty Police przez centrum miasta rdzeniowego);</p> <p>13. Poprawa dostępności do portów;</p> <p>14. Zmiana metod projektowania ulic, dotychczas zorientowanego głównie na ruch samochodowy, uwzględniającego potrzeby innych użytkowników ruchu;</p> <p>15. Poprawa rentowności sieci transportu publicznego;</p> <p>16. Integracja podmiotów odpowiedzialnych za funkcjonowanie publicznego transportu zbiorowego (jeden organizator/zarządca ruchu w OF);</p> <p>17. Zwiększanie potencjału transportu publicznego w MOF (eliminacja / ograniczanie barier rozwojowych o charakterze finansowym, organizacyjnym, legislacyjnym);</p> <p>18. Konieczność dopasowania połączeń, niedostatecznie wysoka jakość infrastruktury kolejowej; rosnące koszty finansowania bieżącej działalności, utrudniona integracja taryfowa;</p> <p>19. Usprawnienie procesu zawierania porozumień międzygminnym (organizacyjne, finansowe, prawne);</p>		<p>8. Działania na rzecz wzrostu ruchu pieszego i rowerowego; działania na rzecz ograniczania ruchu samochodowego (SPP, uspokajanie ruchu, strefa 30, ograniczanie podaży miejsc postojowych, strefa czystego transportu);</p> <p>9. Działania na rzecz ograniczania uciążliwości środowiskowej (emisja zanieczyszczeń powietrza, hałasu i gazów cieplarnianych) transportu drogowego;</p> <p>10. Opracowanie i wdrożenie SUMP dla SOM;</p> <p>11. Budowa P&R przy stacjach kolejowcy, rozbudowa linii tramwajowych; lepsze dostosowanie przebiegu linii kolejowych do generatorów ruchu;</p> <p>12. Opracowanie projektów rozwojowych w sieci TEN-T;</p> <p>13. Prowadzenie regularnych (cyklicznych) badań ruchu;</p> <p>14. Rozwiązania prawne na rzecz integracji i stabilnego funkcjonowania takich systemów – priorytetem są kwestie związane z finansowaniem tr.);</p> <p>15. Prototypowanie rozwiązań komunikacyjnych w przestrzeniach publicznych;</p> <p>16. Zielona mobilność miejska;</p> <p>17. Zintegrowanie strefowe i taryfowe w MOF;</p>
IX. Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	<p>1. Wprowadzenie priorytetu dla pieszych;</p> <p>2. Uspokojenie ruchu w pobliżu generatorów ruchu (szkoły podstawowe/uczelnie, inne);</p> <p>3. Prowadzenie efektywnej polityki parkingowej w gminach;</p> <p>4. Uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w transporcie i mobilności;</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. SUMP + SULP;</p>	<p>1. Kontynuacja działań mających na celu poprawę infrastruktury drogowej (stan techniczny);</p> <p>2. Działania mające na celu uzupełnienia sieci drogowej o infrastrukturę pieszą i rowerową, dopuszczenie uspokojenia ruchu na obszarach zabudowy miejskiej;</p> <p>3. Organizacji kampanii edukacyjnych na bazie kluczowych dla bezpieczeństwa zachowaniach;</p> <p>4. Realizacja „Wizji Zero”;</p> <p>5. Program wspierający mobilność osób z niepełnosprawnościami;</p> <p>6. Strefa- Centrum / Strefa Dostępna;</p>
X. Poprawa dostępności mieszkaniowej	<p>1. Poprawa standardów zasobów mieszkaniowych i procesu rozwoju mieszkalnictwa komunalnego; niedostateczna liczba mieszkań;</p> <p>2. Kompleksowa modernizacja mieszkaniowej zabudowy śródmiejskiej, w tym podniesienie standardów technicznych i użytkowych zabudowy;</p> <p>3. Prowadzenie przez samorządy lokalne polityki mieszkaniowej ukierunkowanej na wykorzystanie i zagospodarowanie pustostanów w zasobach mieszkaniowych;</p> <p>4. Potrzeba remediacji terenów, remontów, adaptacji i modernizacji budynków w zasobie komunalnym gmin;</p> <p>5. Potrzeba intensyfikacji procesów odnowy substancji mieszkaniowej;</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. Polityki miejskie (mieszkaniowa + senioralna);</p> <p>4. Plan adaptacji do zmian klimatu;</p>	<p>1. Działania na rzecz zwiększenia dostępności społecznych mieszkań czynszowych;</p> <p>2. Poprawa stanu technicznego zasobów mieszkaniowych komunalnych;</p> <p>3. Rozwój mieszkalnictwa społecznego i chronionego, kooperatyw mieszkaniowych i promocja co-housingu;</p> <p>4. Ograniczanie zużycia energii i emisji² zanieczyszczeń w zasobach mieszkaniowych;</p> <p>5. Wprowadzanie standardów inwestorskich dot. mieszkań o różnej wielkości, strukturze, typie i standardzie;</p> <p>6. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury dla osób starszych;</p> <p>7. Podnoszenie atrakcyjności przestrzeni mieszkalnictwa;</p> <p>8.</p>
XI. Poprawa zdolności inwestycyjnych w MOF	<p>1. Prowadzenie wspólnej polityki pozyskiwania inwestorów opartej na analizie warunków i możliwości terenowych pod kątem atrakcyjności dla inwestorów;</p> <p>2. Zwiększenie konkurencyjności aglomeracji szczecińskiej w przestrzeni polskiej i międzynarodowej; Zmniejszanie różnic ekonomicznych w obszarze transgranicznym;</p> <p>Stosowanie lokalnych planów zagospodarowania przestrzennego, zmniejszenie uzależnienia od doraźnych decyzji planistycznych;</p> <p>3. Koncentracja i intensyfikacja przestrzenna usług transportowo-portowych, naturalizacja nieużytkowanych nabrzeży odrzańskich;</p> <p>4. Niedobór zintegrowanych działań, nakierowanych na wzmocnienie potencjału inteligentnych specjalizacji regionalnych we współpracy z sektorem badawczo-rozwojowym i naukowym;</p> <p>5. Lokowanie terenów i ciągów rekreacyjnych, w tym wzmocnienie sektora turystyki wodnej – stworzenie atrakcyjnie i racjonalnie zagospodarowanego akwenu z infrastrukturą dla turystyki i rekreacji wodnej;</p> <p>6. Poprawa jakości i atrakcyjności ofert inwestycyjnych, które przyciągną zainteresowanie MOF ze strony inwestorów zewnętrznych;</p> <p>8. Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości; 9. Umacnianie wiodących segmentów rynku, w tym branży morskiej z wykorzystaniem nowych impulsów gospodarczych (powiązanych z pogłębieniem toru wodnego, wzmocnieniem znaczenia klastrów i organizacji gospodarczych, rozwojem sfery B&R i lokacją innowacyjnych przedsiębiorstw, w tym w obszarach deficytowych w kontekście zmian struktury demograficznej ludności);</p>	<p>1. ZIT, CLLD, Horyzont2030;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. Plan adaptacji do zmian klimatu;</p> <p>4. SUMP + SULP;</p>	<p>1. Podejmowanie decyzji inwestycyjnych w OF z uwzględnieniem priorytetów środowiskowych (adaptacja do zmian klimatu);</p> <p>2. Promocja PPP w działaniach inwestycyjnych miast;</p> <p>3. Prowadzenie przez samorządy lokalne polityki proinwestycyjnej;</p> <p>4. Zwiększenie odporności dochodowej JST (dochody własne, nadwyżka operacyjna, koszty usług publicznych);</p> <p>5. Rozwój lokalnych rynków pracy i ekosystemów innowacji;</p> <p>6. Wzmocnienie standardów zarządzania strategicznego w gminach OF;</p> <p>7. Podejmowanie działań na rzecz podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej osiedli mieszkaniowych (w poszczególnych dzielnicach) i lokalizacji firm usługowych;</p>
XII. Zwiększenie wykorzystania potencjału społecznego	<p>1. Przeciwdziałanie zwiększania się terytorialnej koncentracji problemów rozwojowych, w tym problemów społecznych w OF;</p> <p>2. Rozwijanie i podnoszenie poziomu kompetencji mieszkańców OF odpowiadających potrzebom rynku pracy, w tym kształcenie osób dorosłych;</p> <p>3. Tworzenie nowych ośrodków szkolnictwa podstawowego i wychowania przedszkolnego w obszarach o wzrastającej liczbie mieszkańców;</p> <p>4. Obsługa ludności aglomeracji w sektorach usług specjalistycznych i o charakterze ponadlokalnym, np. wysoka kultura, edukacja, szkolnictwo wyższe, ochrona zdrowia z diagnostyką, rynek usług dla seniorów, kultura fizyczna wyczynowa itp.;</p> <p>5. Rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych i potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu;</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. Polityki miejskie (społeczna + zdrowotna + senioralna + mieszkaniowa);</p> <p>4. SUMP/SULP;</p>	<p>1. Aktywizacja grup ludności biernych zawodowo, w tym grup szczególnie zagrożonych ubóstwem;</p> <p>2. Opieka instytucjonalna nad dziećmi do lat 3 (likwidacja luki opiekuńczej);</p> <p>3. Obserwacja trendów migracyjnych w OF (model lokalizacji imigracji);</p> <p>4. Wzmocnienie systemu edukacji i kształcenia w miastach i na terenach wiejskich;</p> <p>5. Wsparcie rozwoju ekonomii społecznej w OF;</p> <p>6. Działania z zakresu polityki migracyjnej i uchodźczej w miastach;</p> <p>7. Stworzenie na poziomie szkolnictwa branżowego klasy o profilu agroturystycznym;</p> <p>8. Zarządzanie wielokulturowością w OF; funkcja asystenta międzykulturowego w placówkach edukacyjnych;</p> <p>9. Rozwijanie oferty kultury i rekreacji;</p>

² Emisja to masa substancji wprowadzanych bezpośrednio do środowiska, zarówno ze źródeł naturalnych (czyli np. wybuchy wulkanów) jak i antropogenicznych (np. spalanie paliw). Ilość tych substancji określana jest w jednostkach wagowych w czasie, np. g/h, kg/rok.

Załącznik 4. Analiza wyzwań, potrzeb, narzędzi i proponowanych działań dla SOM z uwzględnieniem macierzy wyzwań Krajowej Polityki Miejskiej (obszary realizacji celów KPM 2030) oraz obszarów wiejskich, zidentyfikowanych przez OECD.

	<p>6. Poprawa koordynacji współpracy JST z 3 Sektorem;</p> <p>7. Przeciwdziałanie rozpadowi więzi społecznych i spadkowi zainteresowania budowaniem relacji na lokalnym rynku;</p> <p>8. Zatrzymanie kadry i kształtowanie nowych pokoleń z perspektywą w SOM (współpraca gospodarki i środowiska akademickiego, innowacyjność);</p> <p>9. Wzmocnienie potencjału elit lokalnych (w tym mediów), aktywistów/społeczników w OF, którzy kształtowaliby potrzeby i wspólne cele w OF (słaba aktywność społeczna);</p> <p>10. Integracja uchodźców z Ukrainy do życia społecznego i publicznego, wykorzystanie ich potencjału;</p>		
XIII. Przyspieszenie tempa transformacji cyfrowej w MOF	<p>1. Integracja, monitoring danych miejskich i otwieranie danych publicznych, budowanie sieci współpracy m. samorządami;</p> <p>2. Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań ICT w sferze zarządzania OF;</p> <p>3. Lepszy dostęp do usług cyfrowych oferowanych przez JST (cyfrowe parkowanie, gospodarowanie odpadami, mapy geodezyjne);</p> <p>4. Edukacja i wzmocnienie kompetencji pracowników urzędów w zakresie cyfryzacji;</p> <p>5. Strategiczne planowanie cyfrowe rozwoju oświaty na terenie JST;</p> <p>6. Budowa infrastruktury cyfrowej i rozwój umiejętności cyfrowych;</p> <p>7. Stworzenie metropolitalnego systemu zarządzania danymi;</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. Polityki miejskie;</p>	<p>1. Wspólne opracowywanie standardów i wytycznych z uwzględnieniem dostępności cyfrowej, podnoszenie kompetencji cyfrowych urzędników, m.in. w zakresie nowych metod pozyskiwania przetwarzania i udostępniania danych;</p> <p>2. Rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców OF;</p> <p>3. Dostępność do infrastruktury szybkiego Internetu w obszarach wiejskich;</p> <p>4. Przygotowanie kadry zarządzającej jednostek samorządu terytorialnego oraz pracowników odpowiedzialnych za realizację zadań oświatowych w JST do strategicznego planowania cyfrowego rozwoju oświaty na terenie samorządu;</p> <p>5. Partycypacja społeczna z rozwiązaniami cyfrowymi;</p> <p>6. Portal SSOM;</p>
XIV. Przyspieszenie tempa rewitalizacji przestrzeni miejskiej w MOF	<p>1. Kontynuacja procesów rewitalizacyjnych i poprawa warunków zamieszkania w mieście poprzez rewitalizację, odpowiednią strukturę i intensywność zabudowy oraz modernizację i podniesienie standardów technicznych użytkowych historycznej zabudowy;</p> <p>2. Podnoszenie standardu mieszkań, rewitalizacja tkanki mieszkaniowej i przestrzeni publicznych;</p> <p>3. Reurbanizacja i rewitalizacja jako metody podnoszenia standardów mieszkaniowych i kulturowych oraz stwarzania warunków do efektywnego gospodarowania oraz zapobiegania zagrożeniom społecznym (rewitalizacja tkanki mieszkaniowej i przestrzeni publicznych);</p> <p>4. Uzupełnianie nową zabudową przestrzeni miejskiej, nadawanie nowych funkcji istniejącym budynkom (np. zabytkom);</p> <p>5. Potrzeba zmian w przestrzeni miejskiej – prototypowanie zmian w przestrzeni jako punkt wyjścia w procesie decyzyjnym;</p> <p>6. Przeciwdziałanie zamieraniu handlu i usług w śródmieściach miast, gdzie występowały bariery przestrzenne, wykorzystanie potencjału centrów przesiadkowych/terenów przydworcowych;</p> <p>7. Przygotowanie i realizacja inwestycji kładących nacisk na innowacyjność (innowacje społeczne);</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Wykorzystanie narzędzi fiskalnych;</p> <p>3. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>4. Plan adaptacji do zmian klimatu;</p> <p>5. SUMP + SULP;</p>	<p>1. Uspołecznianie procesu rewitalizacji (wzmocnianie wspólnot lokalnych, dywersyfikacja źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych itd.);</p> <p>2. Eliminacja wyznaczników degradacji przestrzennej (np. tory kolejowe, betonowe pustynie itd.);</p> <p>3. Zaangażowanie mieszkańców w proces planistyczny i rewitalizację kwartałów mieszkaniowych;</p> <p>4. Poprawa parametrów środowiskowych i jakości powietrza w pomieszczeniach historycznych obiektów poddawanych renowacji;</p>
XV. Dezagrarystyka gospodarki lokalnej	<p>1. Wspieranie tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich;</p> <p>2. Rozszerzenie programu szkół rolniczych w zakresie zarządzania finansami gospodarstw rolnych; rozwój elastycznego i adaptacyjnego kształcenia i szkolenia zawodowego na obszarach wiejskich;</p> <p>3. Ograniczenie fragmentacji gospodarstw rolnych w celu poprawy wydajności rolnictwa i stanu środowiska naturalnego;</p> <p>4. Dywersyfikacja gospodarcza i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich (rozwój sektorów pozarolniczych);</p> <p>5. Rozwijanie działalności nierolniczej gospodarstw (wielofunkcyjność obszarów wiejskich);</p> <p>6. Rozwój usług ekosystemowych;</p> <p>7. Zarządzanie zasobami wodnymi (poprawa warunków wodnych dzięki melioracji);</p> <p>8. Zrównoważone zarządzanie odnawialnymi bogactwami przyrodniczymi;</p> <p>9. Nacisk na interakcję i proces tworzenia współzależności między wszystkimi sektorami gospodarki wiejskiej (partnerstwa wielosektorowe i międzybranżowe);</p> <p>10. Kształtowanie struktury agrarnej i poprawa organizacji gospodarstw;</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. LKS;</p> <p>4. Plan adaptacji do zmian klimatu;</p> <p>5. Strategia LSR;</p> <p>6. PROW;</p> <p>7. LEADER;</p>	<p>1. Kształtowanie warunków do rozwoju agroturystyki i ekoturystyki;</p> <p>2. Odtwarzanie i rozwój nowych gałęzi rolnych (np. winiarstwo);</p> <p>3. Promowanie agroleśnictwa (innowacje w rolnictwie);</p> <p>4. Wspieranie szeroko pojętej aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów wiejskich;</p> <p>5. Opracowanie planów urzędniowo-rolnych gmin/wsi;</p>
XVI. Rozwój obszarów wiejskich w SOM	<p>1. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej (mikro i małej przedsiębiorczości), aktywności gospodarczej, innowacyjności z zachowaniem i ochroną wartości przyrodniczych i kulturowych;</p> <p>2. Kontynuacja działalności agroturystycznej, współpracy między podmiotami gospodarczymi; tworzenie partnerstw między obszarami wiejskimi w celu lepszej koncentracji zasobów i współdzielenia usług;</p> <p>3. Racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa historycznego;</p> <p>4. Tworzenie, rozwój i wyposażenie publicznej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na obszarach historycznie lub terytorialnie związanych z działalnością rybacką;</p> <p>5. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej oraz skutkom demograficznym (starzenie się społeczeństwa, niska dzietność, ograniczanie depopulacji);</p> <p>6. Rozwój infrastruktury kulturalnej, promocja aktywnego stylu życia, promocji zdrowia, aktywności sportowej;</p> <p>7. Zapewnienie mieszkańcom lepszego zdrowia i dobrostanu przez całe życie; poprawa dostępu do usług publicznych (opieka zdrowotna);</p> <p>8. Odtwarzanie powierzchni rolnictwa i powierzchni leśnej;</p> <p>9. Zachowanie walorów krajobrazowych i zasobów przyrody oraz dziedzictwa kulturowego wsi;</p> <p>10. Tworzenie branżowych centrów umiejętności (b. drewno-meblarska, handlowa, energetyka odnawialna, transport, spedycja i logistyka, mechatronika, rolno-hodowlana, budowlana itd.);</p> <p>11. Renowacja obiektów zabytkowych, historycznych i cennych przyrodniczo;</p> <p>12. Podnoszenie jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa;</p> <p>13. Przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym,</p> <p>14. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu na obszarach wiejskich; wzrost możliwości wykorzystania technologii informacyjnych na obszarach wiejskich;</p> <p>15. Rozwój infrastruktury służącej obsłudze ruchu turystycznego na obszarach wiejskich;</p> <p>16. Rozwój centrów usług wspólnych;</p> <p>17. Kształtowanie obszaru specjalizacji wsi;</p>	<p>1. ZIT, CLLD;</p> <p>2. Strategia rozwoju ponadlokalnego;</p> <p>3. Plan adaptacji do zmian klimatu;</p> <p>4. SUMP + SULP;</p> <p>5. Strategia LSR;</p> <p>6. PROW;</p> <p>7. LEADER;</p> <p>8. LKS;</p>	<p>1. Angażowanie jednostek pomocniczych wsi i wdrażanie programów pobudzania aktywności obywatelskiej do współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi;</p> <p>2. Kształtowanie postaw innowacyjnych i proekologicznych – innowacyjny charakter nauki, przyrody, geografii, historii przez młodzież – geocaching;</p> <p>3. Przeciwdziałanie degradacji środowiska i usuwanie skutków antropopresji, walka z kłusownictwem, tworzenie i rozwijanie instalacji odnawialnych źródeł energii;</p> <p>4. Rozwój turystyki kulturowej i promocja dziedzictwa kulturowego lokalnego;</p> <p>5. Kształtowanie postaw proekologicznych i innowacyjnych;</p> <p>6. Tworzenie, rozwój i wyposażenie publicznej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na obszarach historycznie lub terytorialnie związanych z działalnością rybacką;</p> <p>7. Tworzenie eko-muzeów i działalność agroturystyczna; zagospodarowanie plaż; budowa „wiosek tematycznych”;</p> <p>8. Wytwarzanie i promocja produktów lokalnych w OF/poza nim;</p> <p>9. Zwiększenie wsparcia dla dywersyfikacji gospodarczej i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich;</p> <p>10. Wzmocnienie zachęt do tworzenia partnerstw miejsko-wiejskich oraz pomiędzy obszarami wiejskimi;</p> <p>11. Budowa dróg rowerowych w kierunku ośrodków miejskich;</p> <p>12. Podnoszenie wiedzy, umiejętności i postaw przedsiębiorców z obszarów zależnych od rybactwa;</p> <p>13. Rozwijanie szlaków dziedzictwa historyczno-przyrodniczego;</p> <p>14. Promocja dziedzictwa lokalnego i tradycji;</p> <p>15. Budowa systemów indywidualnego oczyszczania ścieków;</p> <p>16. Realizacja koncepcji inteligentnych wsi (Smart Village);</p> <p>17. Realizacja projektów w zakresie małej infrastruktury kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej;</p> <p>18. Wytyczne trasy udostępniającej walory wsi;</p> <p>19. Wspieranie szeroko pojętej aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów wiejskich;</p>

Załącznik 4. Analiza wyzwań, potrzeb, narzędzi i proponowanych działań dla SOM z uwzględnieniem macierzy wyzwań Krajowej Polityki Miejskiej (obszary realizacji celów KPM 2030) oraz obszarów wiejskich, zidentyfikowanych przez OECD.

			20. Partnerstwa strategiczne, tj. np. lokalne grupy działania, partnerstwa wiejsko-miejskie (lokalne systemy żywnościowe); tworzenie grup odnowy wsi; 20. Rozwój sektora badań i edukacji; 21. Stworzenie katalogu małej architektury na terenach wspólnych; 22. Opracowanie dokumentów strategicznych dla obszarów wiejskich, w tym planów urzędzeniowo-rolnych gmin/wsi;
XVII. Zwiększanie bezpieczeństwa żywnościowego	1. Restrukturyzacja działalności rybaków; 2. Minimalizowanie podatności na zagrożenia, wraz z wysokimi kosztami nakładów (nawozy i energia ze źródeł kopalnych); 3. Zróżnicowanie rynków zbytu; 4. Zwiększenie odporności przez zmniejszenie zależności europejskiego rolnictwa od energii, energochłonnego importu i importu pasz; 5. Kompleksowe podejście uwzględniające wszystkie wzajemne powiązania między środowiskiem, zdrowiem zwierząt i roślin oraz zdrowiem ludzi; 6. Ochrona gruntów rolnych; 7. Optymalizacja bazy produkcyjnej; 8. Poprawa jakości produkowanej żywności i jej promocja; 9. Zapobieganie zjawiskom erozji gleb; rekultywacja i użyźnianie użytków rolnych;	1. ZIT, CLLD; 2. Strategia rozwoju ponadlokalnego; 3. Strategia LSR; 4. PROW; 5. LEADER; 6. LKS;	1. Bogactwo jezior – promocja obszarów historycznie związanych z rybactwem; 2. Skuteczniejszy nadzór i wykrywanie czynników chorobotwórczych; 3. Krótkie łańcuchy żywnościowe; 4. Działania na rzecz zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe; 5. Wspieranie szeroko pojętej aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów wiejskich; 6. Produkcja i promowanie zdrowej żywności (produkt ekologiczny); 7. Skracanie kanałów rynkowych łączących producenta z konsumentem, 8. Promowanie przyjaznych dla środowiska i krajobrazu praktyk rolniczych; 9. Modernizacja infrastruktury rolniczej;
XVIII. Zwiększanie wydajności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego na obszarach wiejskich	1. Poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości; 2. Zwiększenie reakcji rolnictwa na potrzeby społeczne dot. żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, zapobiegania marnotrawieniu żywności, jak również dobrostanu zwierząt; 3. Poprawa rynku żywności regionalnej i tradycyjnej; 4. Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof; 5. Zwiększenie innowacyjności sektora rolno-spożywczego; 6. Rozwój alternatywnych źródeł energii; 7. Wspieranie organizacji producentów;	1. ZIT, CLLD; 2. Strategia rozwoju ponadlokalnego; 3. PROW; 4. Strategia LSR; 5. LKS; 6. LEADER;	1. Rozwój winnic (Stare Czarnowo); 2. Rozwój usług doradczych w dziedzinie rolnictwa, leśnictwa i rybactwa; 3. Wspieranie szeroko pojętej aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów wiejskich; 4. Promowanie przyjaznych dla środowiska i krajobrazu praktyk rolniczych; 5. Rozwój produktów turystycznych typowych dla danej wsi;
XIX. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich i ich dostępności przestrzennej	1. Wspieranie zintegrowanego lokalnego rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, dziedzictwa kulturowego i bezpieczeństwa na obszarach wiejskich w ramach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność; 2. Poprawa dostępności komunikacyjnej do ośrodków miejskich i miasta rdzeniowego; poprawa dostępności w ramach obszarów wiejskich (dostęp do ludzi); 3. Poprawa atrakcyjności przestrzennej obszarów wiejskich; 4. Dostosowywanie działań przestrzennych do potrzeb rynku pracy, z uwzględnieniem rozmieszczenia siły roboczej i jej mobilności oraz struktury gospodarczej SOM; 5. Dostosowywanie się do zmian klimatu, wykorzystywanie zrównoważonej energii; 6. Wspieranie zrównoważonego rozwoju u wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, tj. woda, gleba i powietrze; 7. Ochrona klimatu i środowiska, w tym ochrona bioróżnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu; 8. Rozwijanie mikroinstalacji OZE; 9. Dalsza poprawa warunków życia na wsi oraz rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej (drogi, instalacja wod.-kan.); 10. Niewystarczająca podaż i jakość usług publicznych (usługi zdrowotne i wychowanie przedszkolne); e-usługi; 11. Kształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego, poszanowanie środowiska lokalnego; 12. Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym dzieci; 13. Poprawa dostępności do placówek wychowania przedszkolnego i usług edukacyjnych, kulturalnych, turystycznych; 14. Poprawa dostępności do terenów inwestycyjnych na terenie OF przy wykorzystaniu transportu publicznego; 15. Zwiększenie dostępności infrastruktury informatycznej; 16. Lepsza ochrona zasobów materialnego dziedzictwa kulturowego; 17. Przeciwdziałanie zanikowi tradycyjnych form użytkowania na wsi (scalanie gruntów, usuwanie miedz i enklaw zieleni śródpolnej, uprawy monokulturowe), zanikowi tradycyjnych zespołów zieleni, deformacji i zanikowi tradycyjnych ogrodów przydomowych; 18. Dążenie do zapobiegania rozpraszania zabudowy i osiągnięcia czytelności układów morfologicznych wsi; 19. Modernizacja sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych oraz urządzeń infrastruktury technicznej;	1. ZIT, CLLD; 2. Strategia rozwoju ponadlokalnego; 3. Plan adaptacji do zmian klimatu; 4. SUMP + SULP; 5. Strategia LSR; 6. PROW; 7. LKS; 8. LEADER;	1. Promocja aktywności sportowej i zdrowego trybu życia; 2. Działania na rzecz zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe; 3. Promowanie odnawialnych źródeł energii; 4. Zwiększenie dostępu i uczestnictwa kobiet na rynku pracy; 5. Wspieranie szeroko pojętej aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów wiejskich; 6. Rozwój oferty usług agroturystycznych, usług opiekuńczych; 7. Kształcenie ustawiczne; 7. Wprowadzanie estetyzującej zieleni komponowanej; 8. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury społecznej dedykowanej poszczególnym grupom pokoleniowym; 9. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury usług wychowawczo-opiekuńczych i oświatowych; infrastruktury usług zdrowotnych i socjalnych; infrastruktury rekreacyjnej i kulturalnej;
XX. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na wsi	1. Przyciąganie młodych rolników i ułatwianie działalności na obszarach wiejskich; 2. Promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa; 3. Poszerzenie dostępnych ofert rozwoju zawodowego; 4. Wspieranie uczestnictwa w rynku pracy, w tym dostępu do opieki nad dziećmi; 5. Zmniejszanie skutków bezrobocia na obszarach wiejskich – wzrost innowacyjności i zwiększenie liczby miejsc pracy; 6. Wspieranie dostępności i możliwości kończenia dobrej jakości kształcenia i szkolenia od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, kształcenie i uczenie się dorosłych; 7. Wspieranie aktywności obywatelskiej na obszarach wiejskich; 8. Słabe poczucie przynależności do wspólnoty metropolitalnej;	1. ZIT, CLLD; 2. Strategia rozwoju ponadlokalnego; 3. LKS; 4. PROW; 5. LEADER;	1. Rozwijanie innowacji społecznych na obszarach wiejskich; 2. Mobilność edukacyjna dla wszystkich; 3. Nabywanie kompetencji kluczowych, w tym rozwój umiejętności kluczowych; 4. Wspieranie szeroko pojętej aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów wiejskich; 5. Budowanie potencjału, współpracy i sieciowania pomiędzy podmiotami i mieszkańcami wsi;

3. Wzmocnienia wymagają funkcje metropolitalne: transportowa, przemysłowa; nauki wyższej, gospodarki opartej na wiedzy; turystyczna; kulturowa pod względem wyposażenia w instytucje o zasięgu krajowym i europejskim; kontrolno-decyzyjna, administracyjna.